

THỰC TRẠNG DẠY VÀ HỌC TIẾNG NGA TẠI KHOA NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA NGA, ĐẠI HỌC NGOẠI NGỮ - ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI VÀ NHỮNG ĐỀ XUẤT NHẪM KHÔI PHỤC VÀ PHÁT TRIỂN TIẾNG NGA TẠI VIỆT NAM

TS. Đinh Thị Thu Huyền,

TS. Trịnh Thị Phan Anh,

Đại học Ngoại ngữ – Đại học Quốc gia Hà Nội

Tóm TẮT

Tham luận của chúng tôi gồm hai phần chính: Phần 1 đề cập ngắn gọn đến thực trạng dạy và học tiếng Nga tại Khoa Ngôn ngữ và Văn hóa Nga, Trường Đại học Ngoại ngữ – Đại học Quốc gia Hà Nội; Phần 2 của tham luận sẽ dành để trình bày các đề xuất liên quan đến việc khôi phục và phát triển tiếng Nga tại Việt Nam.

PHẦN 1. THỰC TRẠNG DẠY VÀ HỌC TIẾNG NGA TẠI KHOA NN&VH NGA, TRƯỜNG ĐHNN - ĐHQGHN

Trường ĐHNN – ĐHQGHN, có thể nói, cho đến thời điểm này vẫn là một trong những đơn vị có quy mô nghiên cứu và giảng dạy tiếng Nga lớn nhất nước. Tiếng Nga tại trường được giảng dạy ở 3 trình độ: phổ thông trung học, đại học và sau đại học. Nhiệm vụ chính của Khoa NN&VH Nga là đào tạo cử nhân tiếng Nga. Tính đến thời điểm này tại Khoa có tất cả 254 SV đang theo học ở 2 ngành học Sư phạm tiếng Nga và Ngôn ngữ Nga. Thực trạng dạy-học có thể được phác thảo ngắn gọn ở các khía cạnh chính như sau:

1. Chương trình đào tạo, phân bổ chương trình

Từ năm 2007, theo chủ trương chung của ĐHQGHN, Khoa NN&VH Nga thực hiện chương trình đào tạo theo học chế tín chỉ. Chương trình đào tạo này trong 7 năm vừa qua đã trải qua nhiều lần chỉnh sửa, lần gần nhất là năm 2012. Theo chương trình chỉnh sửa này tổng số tín chỉ của chương trình đào tạo ngành Sư phạm tiếng Nga của Khoa là 133, của ngành Ngôn ngữ Nga là 131. Trong đó các môn thực hành tiếng có số tín chỉ như nhau - 36 tín chỉ, tương đương 1080 tiết lên lớp và được giảng dạy trong 2 năm đầu. Năm thứ nhất – 16 tín chỉ, năm thứ 2 – 20 tín chỉ. Chuẩn đầu ra về thực hành tiếng Nga đối với sinh viên tốt nghiệp là C1 theo chuẩn châu Âu. Theo quy định mới của Nhà trường, sinh viên chỉ có thể nhận bằng tốt nghiệp nếu vượt qua được kỳ thi C1 do Trường tổ chức. Đây là một áp lực không hề nhỏ đối với cả sinh viên và giảng viên của Khoa trong điều kiện giảng dạy hiện nay.

Một điểm nữa đáng lưu ý trong chương trình đào tạo mới của Khoa đó là, hiện nay Khoa đào tạo 2 chuyên ngành – Sư phạm tiếng Nga và Ngôn ngữ Nga, trong đó ngành Ngôn ngữ Nga được chia thành 2 định hướng – Phiên dịch và Du lịch. Sau khi học xong năm thứ 2 sinh viên chuyên ngành này sẽ được chọn định hướng để học tiếp. Việc mở thêm định hướng Du lịch chắc chắn là một bước đi phù hợp với nhu cầu xã hội. Số lượng các môn chuyên ngành, cũng như thời lượng dành cho chúng có được điều chỉnh tăng lên so với chương trình đào tạo cũ. Tuy nhiên, vì là chương trình được soạn thảo mang tính thống nhất trong toàn Trường nên có nhiều môn học chưa thực sự phù hợp với chuyên ngành tiếng Nga.

2. Hệ thống giáo trình, tài liệu, phương tiện giảng dạy

Chủ trương của Khoa hiện nay là sử dụng các giáo trình do người bản ngữ viết, và chỉ tiến hành biên soạn giáo trình nếu không tìm được tài liệu giảng dạy phù hợp có sẵn. Được sự đầu tư của Nhà trường và hỗ trợ của Phân viện tiếng Nga Puskin, Trung tâm KH&VH Nga tại Hà Nội, hệ thống tư liệu giảng dạy của Khoa được cập nhật tương đối thường xuyên, tạo điều kiện cho các bộ môn hàng năm có thể lựa chọn, thay đổi các giáo trình cho phù hợp với thực tế đào tạo. Trong quá trình giảng dạy các giảng viên của Khoa cũng tích cực sử dụng các phương tiện kỹ thuật nhằm làm tăng hiệu quả và tính hấp dẫn của giờ học.

3. Tuyển sinh, cơ hội việc làm sau khi tốt nghiệp của sinh viên

Những năm gần đây nhờ vào chính sách của Trường (cho các sinh viên không đỗ vào các Khoa khác trong Trường nếu có nguyện vọng có thể vào học tại Khoa, nên Khoa luôn tuyển quá chỉ tiêu – khoảng 75-90 sinh viên/năm). Các sinh viên sau khi tốt nghiệp vẫn gặp nhiều khó khăn trong việc tìm được việc làm có thể sử dụng tiếng Nga. Nhiều sinh viên trong khi đang học tại Khoa, do đáp ứng được các điều kiện cần thiết, được phép học thêm 1 ngành học khác tại các trường thành viên của ĐHQG. Đây là một chính sách giúp thu hút người học tại Khoa, song cũng phần nào làm ảnh hưởng đến chất lượng học chuyên ngành 1 (tiếng Nga) của 1 bộ phận sinh viên.

Các công việc liên quan đến tiếng Nga mà sinh viên có thể tìm được thường là các công việc tại các công ty du lịch ở Hà Nội hoặc 1 số tỉnh thành phía Nam, cơ quan công an, các trường phổ thông, đại học, các cơ quan ngôn luận như truyền hình, báo chí v.v.

4. Đội ngũ giảng viên:

Đội ngũ giảng dạy của Khoa hiện nay là 22 giảng viên, trong đó có 1 TSKH và 7 TS, 2 giảng viên có học hàm PGS. Những năm gần đây số lượng giảng viên của Khoa nghỉ hưu tương đối cao: 3-7 người/năm. Việc tuyển chọn giảng viên thay thế đáp ứng được nhu cầu công việc tại Khoa cũng gặp những khó khăn nhất định.

Ngoài ra, đã gần 10 năm nay trở lại đây Khoa không có chuyên gia giảng dạy, yếu tố này ít nhiều cũng có ảnh hưởng đến chất lượng và tinh thần học tập của sinh viên. Trong 2 năm học 2013-2014 và 2014-2015, Viện tiếng Nga Puskin có cử chuyên gia sang công tác tại Phân viện, nhờ đó sinh viên của Khoa có điều kiện được tiếp xúc với chuyên gia 3-6 tiết/năm.

5. Những nỗ lực trong việc phát triển phong trào dạy và học tiếng Nga, nâng cao trình độ cho giảng viên của Khoa:

Bên cạnh các đợt bồi dưỡng chuyên môn với nội dung ngày một thiết thực do Phân viện tiếng Nga Puskin và Trung tâm Khoa học và Văn hóa Nga tổ chức, bản thân Khoa cũng có những nỗ lực không nhỏ nhằm duy trì và tăng cường hơn nữa trình độ của giảng viên qua 1 loạt các hoạt động như: dự giờ các giảng viên trẻ, tổ chức các hoạt động tự bồi dưỡng chuyên môn cho các giảng viên dưới 40 tuổi v.v.

Nhằm trợ giúp sinh viên, giúp họ có thêm hứng thú học tập, hàng năm Khoa tổ chức cuộc

thi Dịch giả xuất sắc nhất dành cho sinh viên. Hoạt động này vừa giúp sinh viên rèn luyện kỹ năng dịch thuật cần thiết cho công việc của họ sau này, vừa giúp họ tiếp cận với nền văn học Nga, với các giá trị tốt đẹp của văn hóa Nga.

Hàng tháng, giảng viên trẻ của Khoa cùng lựa chọn các bài báo tiếng Nga với các tin tức cập nhật, hấp dẫn để đưa vào Tờ tin của Khoa kèm các bài tập và chú giải cho các hiện tượng từ vựng - ngữ pháp mới và khó, nhằm cung cấp thêm cho sinh viên nguồn ngữ liệu tiếng Nga chất lượng.

Giảng viên và sinh viên của Khoa tích cực tham gia vào mọi hoạt động, đặc biệt là các cuộc thi do phía Nga, Phân viện Puskin và Trung tâm KH&VH Nga tổ chức và luôn giành được những kết quả đáng khích lệ.

Khoa cũng có những hoạt động ngoại khóa đã trở thành thương hiệu, điển hình là dạ hội thường niên "Từ Hà Nội đến Moskva" được tổ chức vào tháng 5 hàng năm, quy tụ các đơn vị có đào tạo tiếng Nga tại Hà Nội.

Đặc biệt, để sinh viên có thêm động lực học tập, Khoa cũng thường xuyên cung cấp các thông tin tuyển dụng cho các cựu sinh viên qua hệ thống email, lập quỹ học bổng cho các sinh viên là thủ khoa đầu vào và các sinh viên vừa có kết quả học tập tốt, vừa có những thành tích trong các hoạt động.

PHẦN 2. NHỮNG ĐỀ XUẤT NHẪM KHÔI PHỤC VÀ PHÁT TRIỂN TIẾNG NGA TẠI VIỆT NAM

Để phát triển và quảng bá tiếng Nga tại Việt Nam, chỉ những nỗ lực của các đơn vị và cá nhân trực tiếp liên quan đến việc giảng dạy và nghiên cứu tiếng Nga rõ ràng là chưa đủ. Cần phải có những chính sách hỗ trợ mạnh mẽ của các cấp có thẩm quyền tại Việt Nam cũng như từ phía bạn, những chiến lược dài hơi và những biện pháp cụ thể. Xuất phát từ hoàn cảnh và những điều kiện thực tế trong nước hiện nay, chúng tôi xin mạnh dạn đưa ra những đề xuất công việc có thể xem xét để triển khai trong thời gian tới nhằm thúc đẩy hoạt động phát triển tiếng Nga tại Việt Nam:

1. Đề xuất với Bộ Giáo dục và Đào tạo và Đề án NNQG 2020

Lên kế hoạch đưa tiếng Nga trở lại vào trường phổ thông giảng dạy ngay trong năm học 2015-2016, trước hết thí điểm ở các tỉnh, thành phố đang và sẽ có nhu cầu lớn về tiếng Nga như: Khánh Hòa, Bình Thuận, Ninh Thuận, Hội An, Vũng Tàu. Trước mắt, có thể mở các lớp chuyên tiếng Nga ở các trường chuyên của các địa phương trên, sau sẽ mở rộng thêm.

- Cấp kinh phí cho giảng viên của các trường đại học ở Hà Nội vào các địa phương hiện tại đang là các vùng trọng điểm du lịch và đang rất thiếu giảng viên dạy tiếng Nga.

- Rà soát và đào tạo lại và đào tạo mới đội ngũ giảng viên tiếng Nga ở tất cả các cấp từ phổ thông đến bậc đại học. Tổ chức rà soát, lựa chọn nếu cần thiết thì biên soạn lại các chương trình, sách giáo khoa, sách tham khảo sao cho phù hợp với điều kiện thực tế, nội dung chuyển tải được các giá trị cốt lõi của đất nước và con người Nga, phát triển toàn diện 4 kỹ năng với mục tiêu ưu tiên hàng đầu là học tiếng Nga để sử dụng trong thực tiễn.

- Tăng số lượng sinh viên năm thứ 3 được đi học chuyển tiếp 10 tháng, nhằm tạo động lực hơn nữa cho các sinh viên học tiếng Nga trong nước.

- Việc xét duyệt sinh viên được đi học dài hạn tại Nga nên được thực hiện trước khi thi đại học để không làm ảnh hưởng đến việc tuyển sinh của các Trường (như năm học vừa rồi Khoa có tới 11 SV vừa nhập học 1 thời gian đã làm thủ tục để đi Nga, như vậy vô hình chung làm mất cơ hội vào Trường của các thí sinh khác).

- Khôi phục lại việc dạy tiếng Nga ở một số trường đại học, đặc biệt là những trường có đào tạo và nghiên cứu các chuyên ngành, các môn khoa học mà Nga có thế mạnh.

- Khôi phục lại môn tiếng Nga ở các trường phổ thông có truyền thống dạy tiếng Nga trước đây, khuyến khích học ngoại ngữ 2 là tiếng Nga ở các cấp học.

- Bộ Giáo dục và Đào tạo 2 nước cần có kế hoạch cụ thể về liên kết đào tạo và nên công bố rộng rãi hơn nữa chỉ tiêu, số lượng học bổng hàng năm tại Liên bang Nga và tiêu chí xét chọn để phụ huynh và học sinh có động lực học tiếng Nga từ lớp 10.

1) Đề xuất với phía Nga:

- “Đóng gói” các giá trị cốt lõi của đất nước và con người Nga thành các sản phẩm cụ thể để có thể truyền bá ra nước ngoài, các sản phẩm này thuộc mọi lĩnh vực: văn hóa, kinh tế, khoa học, văn học, nghệ thuật, điện ảnh, âm nhạc, hội họa, điêu khắc... Cần có sự lựa chọn và sắp xếp thứ tự ưu tiên. Các nhà khoa học, nhà văn hóa, các chiến lược gia truyền thông hình ảnh quốc gia của Nga cần nhanh chóng thực hiện công việc này. Cần trả lời được các câu hỏi: Đây là các giá trị đặc sắc của dân tộc Nga? Biểu hiện cụ thể của nó là gì? Làm thế nào để truyền bá nó?

Tập trung phát triển quan hệ kinh tế, thương mại song phương Nga-Việt. Lấy phát triển quan hệ kinh tế làm nền tảng để thúc đẩy các mối quan hệ khác. Ngoài các chương trình phát triển kinh tế song phương ở tầm vĩ mô, cần có chiến lược phát triển kinh tế du lịch phục vụ khách Nga ở các tỉnh ven biển miền Trung và Hạ Long. Xem đây là mũi nhọn đột phá để kêu gọi đầu tư tư nhân từ Nga vào Việt Nam, bởi chỉ có khi nào đầu tư nhân nhỏ, lẻ phát triển tốt thì nhu cầu sử dụng tiếng Nga mới có nền tảng phát triển bền vững.

Lựa chọn cung cấp bản quyền miễn phí hoặc giá ưu đãi các phim truyền hình của Nga để phát trên sóng truyền hình quốc gia của Việt Nam, ít nhất 100 tập/năm để tạo ảnh hưởng đối với người xem Việt Nam.

Hỗ trợ quảng bá phát hành, tài trợ các chuyến lưu diễn, diễn thuyết của các nhân vật nổi tiếng có thể tạo tầm ảnh hưởng lớn trong giới trẻ của Nga tại Việt Nam. Lưu ý phải là những gương mặt có thể tầm ảnh hưởng lớn người trẻ Việt Nam, xứng đáng thần tượng. Họ có thể là nghệ sỹ, ca sỹ, nhạc sỹ, các nhà khoa học, doanh nhân, vận động viên, hoặc đơn thuần là một người bình thường có nghị lực phi thường. Cùng với sự phối hợp của công nghệ truyền thông, sự xuất hiện của các nhân vật này sẽ tạo nên các làn sóng hâm mộ đưa giới trẻ Việt đến với các giá trị của nước Nga.

- Xây dựng và phát triển ít nhất 01 chương trình truyền hình giới thiệu về các sản phẩm truyền bá (ở mục 1) hàng tuần trên kênh VTV2 hoặc VTV4.

- Xây dựng và phát sóng các Trò chơi, Cuộc thi kiến thức, Thi hùng biện bằng tiếng Nga, thi Tuyển chọn đại sứ văn hóa Nga ở nước ngoài... trên truyền hình dành cho học sinh phổ thông với các suất học bổng toàn phần vào học tại các trường đại học danh tiếng hàng đầu của

Nga (trước hết là 02 đại học tổng hợp quốc gia đã được xếp hạng MGU và SGU).

- Thành lập các Trung tâm Nga tại các thành phố và tỉnh trọng điểm, trước hết là ở 03 thành phố lớn Hà Nội, Đà Nẵng, Thành phố Hồ Chí Minh và các thành phố du lịch trọng điểm có lượng du khách Nga đông đảo như Nha Trang, Mũi Né, Hội An, Hạ Long. Nhiệm vụ của các Trung tâm này vừa là cầu nối du lịch, vừa là trung tâm đào tạo ngoại ngữ, vừa là nơi để truyền bá và giao lưu văn hóa.

- Cần có các biện pháp cụ thể để duy trì và phát triển cộng đồng Nga ngữ tại Việt Nam thông qua việc hỗ trợ hoạt động của các câu lạc bộ, các nhóm cựu sinh viên Nga, hội nghề nghiệp (dịch, thơ, ...). Có thể mở các cuộc thi Dịch, thi Viết hàng năm với giải thưởng xứng đáng là các chuyến du lịch sang Nga.

- Tài trợ xây dựng các kênh truyền bá thông tin như cổng thông tin điện tử (website) hoặc trang cộng đồng trên Internet.

- Tổ chức nhiều hơn nữa các hoạt động giao lưu văn hóa (như các ngày văn hóa, điện ảnh Nga tại Việt Nam v.v.), đặc biệt lưu ý tạo điều kiện cho sinh viên, học sinh học tiếng Nga có cơ hội tham gia trực tiếp vào các hoạt động này để họ được tiếp xúc nhiều hơn với tiếng Nga, văn hóa Nga.

- Cử chuyên gia tiếng Nga sang làm việc thường xuyên tại Trung tâm Khoa học và văn hóa Nga và các đơn vị có giảng dạy tiếng Nga.

- Triển khai các kì thi định kì kiểm tra "Năng lực tiếng Nga" (như Hàn Quốc, Trung Quốc, Nhật Bản đang làm) và cấp học bổng cho những người đạt được trình độ cao (B1, B2 chẳng hạn) du học ở Nga.

- Cuối cùng là thành lập Trung tâm chiến lược để điều phối các hoạt động giữa: Chính phủ - Doanh nghiệp - Nhà văn hóa - Nhà ngôn ngữ - Cộng đồng. Thiếu Trung tâm này mọi hoạt động dễ mang tính hình thức, lãng phí, không đạt được mục tiêu chung.

Tóm lại, Khoa Ngôn ngữ và Văn hóa Nga, Trường ĐHNN – ĐHQGHN, với lịch sử gần 60 năm phát triển luôn nỗ lực duy trì vai trò là một trong những đơn vị hàng đầu tại Việt Nam trong lĩnh vực đào tạo tiếng Nga và cũng như các đơn vị đào tạo tiếng Nga khác tại Việt Nam chúng tôi luôn hi vọng việc dạy-học tiếng Nga sẽ nhận được sự ủng hộ, hỗ trợ từ các cơ quan có thẩm quyền, từ phía Chính phủ hai nước để tiếng Nga sẽ lại có chỗ đứng xứng đáng tại Việt Nam.